

УДК 911.3.:33 (477.88)

Смочко Наталія Михайлівна

*кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри туризму і рекреації
Мукачівський державний університет*

Смочко Наталия Михайловна

*кандидат географических наук, доцент,
доцент кафедры туризма и рекреации
Мукачевский государственный университет*

Smochko Nataliia

*Candidate of Geography Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Tourism and Recreation
Mukachevo State University*

Касинець Отокар Вікторович

*старший викладач кафедри туризму і рекреації
Мукачівський державний університет*

Касинец Отокар Викторович

*старший преподаватель кафедры туризма и рекреации
Мукачевский государственный университет*

Kasinets Otokar

*Senior Lecturer of the Department of Tourism and Recreation
Mukachevo State University*

ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ МОНОУТВОРЕНЬ В СУЧАСНОМУ ГЕОПРОСТОРИ

ИННОВАЦИОННЫЕ МОДЕЛИ ТЕРРИТОРИАЛЬНЫХ МОНООБРАЗОВАНИЙ В СОВРЕМЕННОМ ГЕОПРОСТРАНСТВЕ

INNOVATIVE MODELS OF TERRITORIAL MONOFORMATION IN MODERN GEOPROSTORE

Анотація. Розглянуто передумови створення промислових (індустріальних) парків, технополісів, визначено їх ознаки, розкрито особливості соціально-економічного функціонування в сучасних економічних умовах в Україні.

Ключові слова: промисловий (індустріальний) парк, інновації, розвиток регіону.

Аннотация. Рассмотрены предпосылки создания промышленных (индустриальных) парков, технополисов, определены их признаки, раскрыты особенности социально-экономического функционирования в современных экономических условиях в Украине.

Ключевые слова: промышленный (индустриальный) парк, инновации, развитие региона.

Summary. The preconditions of creation the industrial parks and technopolises have been considered in the article. Their features have been determined. The features of socio and economic functioning in the modern economic conditions of Ukraine have been revealed.

Key words: industrial park, innovations, development of the region.

Вступ. Сучасний геопростір характеризується постійними перетвореннями в територіальній організації суспільства і виробництва. Відбувається постійний пошук оптимальних форм, структур та моделей організації моноспеціалізованих територій. Виникнення і розвиток різних моделей монорозвитку території в будь-якій суспільній системі, зокрема промислових (індустріальних) парків пов'язано з прагненням держави вирішувати просторово-локалізовані економічні та соціальні проблеми.

Враховуючи сучасний стан розвитку національної економіки, питання, пов'язані зі створенням промислових (індустріальних) парків, технополісів як інноваційних моноутворень є актуальними, оскільки вони виступають одним з інструментів забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності регіону, в якому буде зосереджено індустріальний парк, а також активізація інвестиційної діяльності, створення нових робочих місць, розвиток сучасної виробничої та ринкової інфраструктури.

Виклад основного матеріалу. Перший у світі індустріальний парк — Траффорд парк (Trafford Park) був створений у 1896 році вздовж Манчестерського морського каналу (площа 10 га). Його концепція була розроблена англійським фінансистом Ернестом Холі. Він створив транспортну і інженерну інфраструктуру і почав продавати/здавати в оренду інженерно-підготовлені ділянки промисловим компаніям.

У 1910 році Генрі Форд, засновник Ford Motor Company, розмістив саме тут свій перший автомобільний завод в Європі. З 50-х років ХХ століття почали з'являтися спеціалізовані інноваційні технопарки, індустріальні бізнес-парки в країнах Західної Європи і США, тяжіючи за місцем розташування в основному до великих міст, транспортних вузлів і портових зон. В останні десятиліття вони активно почали розвивалися у країнах Східної Європи, Прибалтики та азіатського регіону.

У країнах світу функціонує понад 20 тис. індустріальних парків. Так, зокрема у США нараховується понад 400 одиниць, Туреччині — 263 парки (148 діючих і 115 на стадії будівництва), В'єтнамі — 200, Чехії — 100 парків, Польщі — 66 діючих [3]. Серед найбільш відомих у світі відзначаються: Силіконова долина у Каліфорнії (США), Сколково (Росія), Калундборг (Данія), Туен Мун (Гонг-Конг) та понад 100 інших.

Промислові (індустріальні) парки — це інноваційні територіальні моноутворення, де при взаємній близькості вузькоспеціалізовані підприємства об'єднані між собою тісними виробничими зв'язками, спільністю транспортно-територіального положення, спільними системами інфраструктури з метою найбільш ефективного використання та вільного переміщення матеріальних, трудових та інформаційних ресурсів. Вони можуть створюватися як на

промислових майданчиках спустошених заводів, так і буквально «з нуля в чистому полі». Виділяють основні типи промислових (індустріальних) парків:

- 1) грінфілд (greenfield) — парк, створений на земельній ділянці промислового призначення, як правило без інженерної інфраструктури, що знаходиться по суті в «чистому полі». Концепція «грінфілд» (greenfield) шляхом ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій дає можливість створити парк з сучасною інфраструктурою та значним зростанням виробництва з меншими витратами, проте її втілення вимагає значних інвестицій;
- 2) браунфілд (brownfield) — парк, створений на основі раніше існуючих виробничих майданчиків, як правило, забезпечених будівлями, спорудами та інфраструктурою, які потребують реконструкції та (або) капітальний ремонт, відповідно до його спеціалізації та потреб резидентів.

Ознаками промислового (індустріального) парку типу є:

- наявність єдиного комплексу об'єктів нерухомості, в якому розміщуються виробництва суб'єктів підприємництва;
- наявність загальної концепції створення (greenfield чи brownfield), управління та розвитку індустріального парку, що включає заходи щодо розміщення виробництв суб'єктами підприємства та створенню нових робочих місць;
- наявність інженерної інфраструктури, необхідної для організації виробничого процесу.

Створення промислового (індустріального) парку може здійснюватися з ініціативи:

- органів державної і муніципальної влади;
- правовласників земельних ділянок, на яких можливе розміщення індустріального парку;
- потенційних керуючих компаній індустріальних парків та / або групи осіб, які претендують на роль резидентів індустріального парку;
- приватних власників земельних ділянок, на яких вже створено або плануються об'єкти промислового виробництва.

Ще однією інноваційною моделлю виступають технополіси, які розглядаються як науково-промислові комплекси, створені для виробництва нової прогресивної продукції чи для розробки нових наукоємних технологій на основі тісних відносин та взаємодії з університетами, науково-технічними центрами; особливі компактно розташовані сучасні науково-виробничі утворення з розвиненою інфраструктурою, що забезпечує необхідні умови для праці та відпочинку, для функціонування науково-дослідних і навчальних інститутів (організацій), що входять до складу цих утворень, а також їх підприємств, компаній і фірм, які виробляють нові види продукції на базі передових наукоємних технологій.

Однією з головних цілей соціально-економічного функціонування промислових (індустріальних)

монотериторій є досягнення територіальної взаємодії і збалансованості між його просторовими елементами, процесами і явищами. Дієвість промислових (індустріальних) парків як інструментів стимулювання промислової активності визначається рядом регулятивних механізмів їх функціонування, серед яких найважливішими є питання управління та власності, механізму залучення інвесторів і система стимулів та пільг, що надаються. Вони відіграють величезне значення в економічному розвитку країни, до прикладу «Силіконова долина» (США) — агломерація наукових та виробничих фірм, забезпечує одну п'яту світового виробництва комп'ютерної та обчислювальної техніки як центр високотехнологічної індустрії (компанії «Adobe», «Apple», «Cisco», «eBay», «Facebook», «Google», «Hewlett-Packard», «Intel», «Xerox» тощо). Технопарки активно сприяють підвищенню наукоємності американських товарів, що збільшує конкурентоспроможність продукції США на світовому ринку.

Бурхливий розвиток індустріальних парків в Європі почався в 80-х рр. XX ст. Сучасні промислові моноутворення створюються з метою надання підприємствам сприятливого інвестиційного середовища (транспортна інфраструктура, водо-, газо та електропостачання, складські приміщення, логістичні термінали, переробка відходів та інші послуги), в якому зосереджена інфраструктура та об'єкти соціальної сфери.

На Заході активно розвиваються екологічно індустріальні парки, в яких функціонують компанії, пов'язані технологіями і ресурсами. Вдосконалення та стандартизація парків безсумнівно покращують результати виробництва і знижують вплив на навколишнє середовище.

Початковим етапом запровадження індустріальних парків в Україні було їх включення до стратегій соціально-економічного розвитку більшості регіонів України.

Згідно із ст. 1 Закону України «Про індустріальні парки», індустріальний (промисловий) парк — визначена ініціатором створення індустріального парку відповідно до містобудівної документації облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері промислового виробництва, а також науково-дослідну діяльність, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій на умовах, визначених цим Законом та договором про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку. Площа земельної ділянки або сукупна площа суміжних земельних ділянок повинна становити не менше 15 гектарів та не більше 700 гектарів. Строк використання земельної ділянки у межах індустріального парку повинен бути не менше 30 років з дня прийняття рішення про створення індустріального парку.

Найпершими до створення індустріальних парків залучилися Рівненська та Київська області, в яких

ця робота розпочалася у 2006 р. Наступними областями, які розпочали працювати над розробкою програми розвитку регіонів та концепцій, були Івано-Франківська, Львівська, Донецька, Вінницька, Кіровоградська, Тернопільська, Луганська, Херсонська, Запорізька, Харківська, Сумська, Дніпропетровська, Одеська, Житомирська, Миколаївська, а також АР Крим. У 2012 р. до цього залучилася Волинська область.

Як показує практика, функціонування промислових (індустріальних) парків дозволяє економічно, екологічно та естетично структурувати населені пункти, «очистивши» міста від промислового виробництва, створюючи території особливого типу. В останнє десятиліття існує тенденція до розширення середньої площі індустріальних парків, що пов'язано з бажанням органів влади сконцентрувати в них як новостворені підприємства, так і діючі промислові підприємства (фактично, винести їх за територію населеного пункту).

На сьогоднішній день в Україні вже створено перші п'ять індустріальних парків:

1. «Славута» (м. Славута, Хмельницька область), площа — 50 га. Спеціалізація: середнє машинобудування (автомобілебудування, тракторобудування, верстатобудування, інструментальна промисловість, виробництво технологічного устаткування для легкої й харчової промисловості, виробництво побутових приладів і машин) та точне машинобудування (приладобудування, радіотехнічне й електронне машинобудування, електротехнічна промисловість), **деревообробка** (оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини), виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів.

2. «Долина» (м. Долина, Івано-Франківська область), площа — 29,4 га. Спеціалізація: приладобудування, електроніка, елементи автомобілебудування, легка промисловість, харчова промисловість, переробка деревини, логістика, складування.

3. «Рясне-2» (м. Львів), площа — 23,94 га. Спеціалізація: виробництво деревини та виробів з деревини, целюлозно-паперова промисловість, видавнича справа, виробництво електричного, електронного та оптичного устаткування, виробництво гумових та пластмасових виробів.

4. «Коростенський індустріальний парк» (Житомирська область, 2007 р.), загальна площа — 246 га, освоєно — 42,20 га. Спеціалізація: створення сучасного і високотехнологічного виробництва — збірка, комплектація, поверхнева обробка виробів, легке машинобудування, електротехнічна промисловість.

5. «Центральний» (м. Кременчук, Полтавська область, 2013 р.), площа — 168,55 га. Спеціалізація: машинобудування, приладобудування, логістика, IT-технології, електроніка, малий та середній бізнес, альтернативна енергетика.

Висновки. Представлені індустріальні парки є інноваційними територіальними моноутвореннями типу

greenfield, відповідають усім сучасним вимогам: мають вигідне територіальне розташування, забезпечені всією необхідною інфраструктурою і мають високий потенціал для реалізації інвестиційних проєктів.

За інформацією Державного агентства з інвестицій та управління національними проєктами України, нині налічується 10 пілотних проєктів

індустріальних парків у різних регіонах. Отже, досить велика кількість українських регіонів має значний потенціал та інвестиційну привабливість. Таким чином, базуючись на стратегіях регіонального розвитку, більшість регіонів України розробили концепції та програми створення індустріальних парків своєї місцевості.

Література

1. Глаз К. Створення індустріальних парків в Україні: проблеми, перспективи, законодавчі ініціативи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ukrstrategy.com/uk/analitika/item/49-sodzanie-ipp.html>
2. Закон України «Про індустріальні парки» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 22, ст. 212) (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 406-VII від 04.07.2013, ВВР, 2014, № 20–21, ст. 712) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>
3. Індустріальні парки. Державне агентство з інвестицій та розвитку національних проєктів України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrproject.gov.ua/project/%D1%96ndustrialni-parki-ukraini>
4. Малюта Л. Індустріальні парки — інноваційний вектор розвитку промислового виробництва [Електронний ресурс] / Людмила Малюта // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2014. — Вип. 1 (10). — С. 264–276. — Режим доступу до журн.: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2014/14mlyrpv.pdf>.
5. Національний проєкт «Індустріальні парки України» — створення промислово-виробничої інфраструктури [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrproject.gov.ua>.
6. Специальные инвестиционные зоны [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.invest.gov.tr/ru-RU/investmentguide/investorsguide/Pages/SpecialInvestmentZones.aspx>.